

1.11.2018

EOAK/4390/2018

JÄMSÄN POLIISIASEMA, VAPAUTENSA MENETTÄNEIDEN SÄILYTYSILAT

Tarkastuspöytäkirja 2.9.2018

Osallistujat: Esittelijäneuvos Juha Haapamäki
Vartija - - -

1 YLEISTÄ

Eduskunnan oikeusasiamies toimii YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (OPCAT) tarkoittamana kansallisena valvontaelimenä. Tässä ominaisuudessa oikeusasiamies tekee tarkastuksia kaikkiin niihin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä. Pääpaino tehtävässä on ennalta ehkäistä vapautensa menettäneiden huonoa kohtelua mm. antamalla viranomaisille suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja. Oikeusasiamies raportoi kansallisena valvontaelimenä havainnoistaan vuosittain eduskunnalle, suljettujen laitosten toiminnoista vastaaville viranomaisille sekä YK:n kidutuksen vastaiselle alakomitealle (SPT, Subcommittee for the Prevention of Torture). Myös eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain mukaan oikeusasiamiehen tulee toimittaa tarkastuksia erityisesti vankiloissa ja muissa suljetuissa laitoksissa valvoakseen niihin sijoitettujen henkilöiden kohtelua.

Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen määräsi tehtäväksi ennalta ilmoittamattoman tarkastuksen Jämsän poliisivankilaan. Tarkastus suoritettiin sunnuntaina klo 14.30–17.

Vartija - - - mukaan poliisilaitoksen oikeusyksikkö oli tarkastanut säilytystilat vuonna 2017.

2 TARKASTUSHAVAINTOJA

Tarkastuksen jälkeen poliisilaitoksen toimittamien tilastotietojen mukaan Jämsässä oli vuonna 2017 säilytetty rikosperusteisesti 329 henkilöä ja poliisilain nojalla 558 henkilöä sekä vuoden 2018 ensimmäisen puoliskon aikana rikosperusteisesti 470 henkilöä ja poliisilain nojalla 663 henkilöä. Vartija - - - mukaan työpaine oli ollut erityisen kova alkuvuonna 2018, kun Jyväskylässä ei ollut käytössä lainkaan säilytystiloja. Jämsään ei tuolloin saatu lisää vartijoita, kun Jyväskylän vartijat toimivat kuljetustehtävissä. Kun Jyväskylässä oli juhannuksen jälkeen otettu päihtyneitten säilötilat käyttöön, tämä oli helpottanut tilannetta Jämsässä. Tosin edelleen rikosperusteella vapautensa menettäneet säilytetään Keski-Suomessa joko Saarijärvellä tai Jämsässä.

Tarkastushetkellä paikalla oli yksi vapautensa menettänyt, joka oli tutkintavanki. Aamulla oli päästetty vapaaksi viisi poliisilain nojalla säilössä ollutta.

2.1 Tilat

Päihtyneitä varten oli neljä selliä ja rikosperusteella kiinniotetuille kahdeksan selliä. Lisäksi oli kaksi sumppua. Rikosperusteisten säilytyshuoneisiin sijoitetaan yksi henkilö. Selleissä ei ollut sähköpistokkeita. Selleissä oli vartija - - - mukaan kolmisen vuotta sitten tehty maalausremontti ja ne olivat varsin siistejä.

Peseytymistila on tyydyttävässä kunnossa. Tapaamishuoneita oli kaksi, joista toinen oli hyvin karu. Ulkoilutila oli n. 20 neliometriä ja ilma vaihtui ilmeisen tyydyttävästi. Ulkoilutilassa ei ollut tuhkakuppia ja lattialla olikin varsin paljon tupakantumppeja. Vartija - - - mukaan siivooja käy tilassa pyydettyä. Selleissä ei saa tupakoida. Vartija - - - mukaan pyritään siihen, että tupakalle pääsee kolme kertaa päivässä – tutkija voi lisäksi käyttää vapautensa menettänyttä tupakalla kuulustelun yhteydessä. Vartija - - - totesi, että tupakansavua imeytyy helposti sellikäytävälle, kun ulkoilutilan ovi avataan.

Valvomo on välioven takana poliisilaitoksen toimistohuoneiden puolella erillään itse säilytystiloista; toki matkaa sellikäytävälle on vain viitisen metriä.

2.2 Henkilöstö

Vartijoita on - - - ja tämän lisäksi yksi ylivartija. Säilytystilan esimies on komisario - - - (Tampere). Yhtään naisvartijaa ei ole; sekä kentällä että tutkinnassa on vain yksi naispoliisi. Vapautensa menettäneiden naisten tarkastaminen ei vartija - - - mukaan aina olekaan yhtä perusteellista kuin miesten.

Vartijat ovat kokeneita. Vartija - - - mukaan kaikilla on vähintään 15 vuoden vartijakokemus ja poliisihallinnon vartijakoulutus. Poliisimiehiä käytetään vain hyvin poikkeuksellisesti vartijoina, jos esimerkiksi sairastapauksen vuoksi ei saada poliisilaitoksen muistakaan säilytystiloista vartijaa sijaiseksi.

Kaksi kertaa vuodessa on työpaikkakoulutusta, joka painottuu voimankäyttöön; muutoin koulutus tapahtuu lähinnä verkossa. Vartija - - - totesi, että verkkokoulutus ei ole fyysisesti paikalla olevan kouluttajan antaman veroista, varsinkin kun materiaaliin joutuu tutustumaan työtehtävien lomassa.

- - -

Vartijat tekevät myös rikoksesta epäiltyjen rekisteröintejä ja yleisöpäivystystä. Valvomon puhelimeen tulee myös erilaisia soittoja, jotka osaltaan työllistävät vartijaa. Vartija - - - mukaan kyse on kuitenkin työnkuvaa monipuolistavista tehtävistä, jotka eivät haittaa vartioinnista huolehtimista. Poliisilaitoksen ulko-ovella on ovikello, joka hälyttää poliisivankilan valvomossa eli lähtökohtaisesti näin saa yhteyden poliisiin 24/7. Esimerkkinä todettakoon, että tarkastuksen aikana (sunnuntaina) vartija - - - hoiti poliisiasemalle tulleen asiakkaan löytötavara-asiaa.

2.3 Vapautensa menettäneelle tehtävät ilmoitukset ja kirjaukset

Säilytystilan järjestyssääntöä (voimassaoloaika epäselvä, vuodelta 2014) ja vapautensa menettäneen oikeudet ja velvollisuudet –asiakirjaa tarjotaan vapautensa menettäneelle sisään otettaessa. Vartija - - - mukaan osa kirjaa oikeuksista ilmoittamisen KIP-lomakkeelle. Ulkoilut, suihkut, rahankäyttö ja lääkitys kirjataan erikseen.

Lisäksi käytännön toimista neuvotaan suullisesti (WC, kutsunappi, vesipiste). KIP-lomakkeen kirjaa partio. Vartija päättää poliisilain nojalla kiinniotettujen vapaaksi päästämisestä.

2.4 Terveystieteiden hoito

Lääkäri tai terveydenhoitaja ei käy poliisivankilassa, vaan tarvittaessa asiakas viedään terveyskeskukseen tai ambulanssi käy paikan päällä tarkistamassa tilanteen. Kaikilla vartijoilla on ensiapukoulutus.

Poliisivankilassa oli defibrillaattori, verenpainemittari ja verensokerimittari, mutta ei adrenaliinikynää. Lääkkeet jakaa vartija, mutta mitään erityistä koulutusta tähän ei ole annettu. Poliisivankilassa oli käytössä erillinen lääkelista, johon lääkkeen annot merkitään. Jos lääkityksestä on epäselvyyttä, asia tarkistetaan terveystietokeskuksesta. Kirjallinen suostumus terveystietojen käsittelyyn pyydetään, jos lääkitystä tarvitaan. Ilmoitus oikeudesta saada omalla kustannuksella terveydenhoitoa poliisivankilassa (poliisihallituksen kirje 24.11.2017 kohta 8) ei ollut tuttu vartija - - -.

Lääkkeet säilytetään käytännössä avoimessa lokarikossa valvomossa.

2.5 Ruoka- ja muu perushuolto

Vapautensa menettäneille tarjotaan kaksi lämmintä ateriaa päivittäin. Ruoka haetaan Patalahden huoltoasemalta; toimittajaa on juuri vaihdettu. Myös erityisruokavaliot voidaan toteuttaa. Diabeetikkoja ja kärejämatkalaisia varten on lisäksi eväspusseja.

Suihkuun pääsee päivittäin. Kertakäyttölakanat vaihdetaan pyydettyäessä ja on myös mahdollista käyttää omia liinavaatteita.

2.6 Yhteydet ulkomaailmaan

Avustajatapaamiset vartija voi järjestää ja paikalliset avustajat osaavat itsekin ottaa suoraan yhteyttä poliisivankilaan. Muihin tapaamisisiin on mahdollisuus järjestyssäännön mukaan pääsääntöisesti arki-iltapäivin. Niitä järjestää, kuka ehtii, usein tutkija.

Puheluja varten on asiakaspuhelin, joka annetaan selliin ja jolla ei voi soittaa kuin sovitun yhden puhelun kerrallaan ja jolla voi soittaa myös muita puheluja. Avustajapuheluja ei mitenkään valvota. Tapaamishuoneessa ei ole kameravalvontaa.

Vapautensa menettäneen omalla rahalla tehtävät ostokset hoidetaan muiden tehtävien salissa.

2.7 Valvonta

Vartija - - - totesi, että valvontatekniikka - - -. Poliisilaitoksen ulkokuoren osalta hän piti valvonnan - - -. Valvontakamerat ovat tallentavia, mutta vartija - - - ei ollut tietoa tallenteiden säilymisajoista.

Päihtyneitä käydään kameravalvonnan lisäksi katsomassa sellin ovelta vähintään kahden tunnin välein. Kameranäkymä WC-asiointiin on peitetty teipillä.

Selleissä on palohälyttimet, - - -. Palohälytys menee - - -.

Vartija - - - arvosteli sitä, että muutaman sellin ovesa oli vain ovisilmä eikä luukkuja, mikä vaikeuttaa vartijan työtä. Hän piti turvallisuuspuutteena myös sitä, että - - -. Hänen mukaansa kyse on pelastusviranomaisten vaatimuksesta.

2.8 Voimakeinot

- - -

2.9 Oikeusturvakeinot

Vartija - - - totesi, että muutoksenhakumahdollisuudesta on puhuttu, mutta kirjallisia päätöksiä hän ei tiennyt tehdyn. Muutoksenhakulomakkeita hän arveli löytävänsä Seitistä. Sinänsä vaikutelmaksi jäi, että kirjallista päätöstä edellyttäviä tilanteita ei välttämättä tunnisteta.

Vartija - - - ei osannut sanoa, onko poliisivankilassa valvovien viranomaisten yhteystiedot käsiteltävää listaa valmiiksi saatavilla, mutta arveli senkin löytyvän Seitistä.

2.10 Yksityisyyden toteutumista edistävät ja haittaavat käytännöt

Oikeusasiamiehen kansliassa on valittu vuodelle 2018 muun muassa tarkastuksilla huomioitavaksi erityisteemaksi oikeus yksityisyyteen. Tähän erityisteemaan liittyen ei tehty erityisiä, muista vastaavista tarkastuskohteista erottuvia havaintoja.

3 TOIMENPITEET

Tarkastushavainnot esiteltiin oikeusasiamies Petri Jääskeläiselle. Hän totesi niiden osalta seuraavan.

1. Lääkkeenjakkokoulutus on yksi Poliisihallituksen 24.11.2017 lähettämässä kirjeessä POL-2017-41566 mainituista toimenpiteistä. Tältä osin kyse on valtakunnallisesta ongelmasta. Kirjeessä edellytetään muitakin toimenpiteitä, joita ei ainakaan kaikilta osin ollut pantu täytäntöön Jämsän poliisivankilassa. Poliisilaitosta pyydetäänkin kirjeen kunkin kohdan osalta ilmoittamaan, miten se on toimeenpannut Poliisihallituksen edellyttämät asiat Jämsän poliisivankilassa (erityisesti kirjeen kohdat 1, 2, 5, 8, 15, 16).
2. Oikeusasiamies kiinnittää poliisilaitoksen huomiota ulkoilutilan siisteyteen.
3. Poliisihallituksen ohjeen 2020/2013/5490 mukaan säilytystilan oloista sekä vapautensa menettäneen oikeuksista ilmoittamisesta on tehtävä kirjaus tietojärjestelmään. Tarkastuksen perusteella näin ei aina menetellä Jämsän poliisivankilassa. Lisäksi tulee selvittää, miten siellä noudatetaan Poliisihallituksen ohjetta 2020/2013/5490, jonka mukaan vapautensa menettäneelle (siis perusteesta riippumatta) on viipymättä hänen saavuttuaan säilytystilaan annettava paitsi lomake vapautensa menettäneen oikeuksista ja velvollisuuksista myös poliisivankilakohtainen järjestyssääntö ja em. Poliisihallituksen ohje.
4. Poliisivankilassa saatavilla olleessa säilytystilan järjestyssäännössä oli voimassaoloajan kohdalle merkitty "xxxx alkaen toistaiseksi". Oikeusasiamies katsoi, että järjestyssääntöä on tältä osin syytä selvittää. Lisäksi oikeusasiamies kiinnittää poliisilaitoksen huomiota järjestyssäännön kohdassa 12 olevaan mainintaan "Kun voimassa on yhteydenpidon rajoitteita ovat lähtevät kirjeet luovutettava vartijoille avonaisina". Hän pyytää poliisilaitosta selvittämään, miten tämän poikkeukselloman määräyksen katsotaan olevan sopusoinnussa poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 6 luvun ja tutkintavankeuslain 8 luvun kanssa (huom. kirjeet asiamiehelle, kirjeet valvontaviranomaisille ja ylipäätään säännökset kirjeiden avaamisesta ja muusta tarkastusmenettelystä).
5. Oikeusasiamies kiinnittää poliisilaitoksen huomiota myös siihen, että joitain lääkkeitä tulee säilyttää kylmässä. Jos tällaisia lääkkeitä on välttämätöntä säilyttää samassa jääkaapissa kuin ruokaa, tulisi lääkkeiden olla selkeästi erossa ruokatarvikkeista, esimerkiksi omassa muovirasiassa.

Oikeusasiamies pyytää poliisilaitosta 28.2.2019 mennessä ilmoittamaan, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt edellä esitetyn johdosta.

Tämä pöytäkirja lähetetään tiedoksi myös Poliisihallitukselle.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Juha Haapamäki
esittelijäneuvos